

บทที่ 4

หมู่บ้านภูสวอย กับนโยบายรัฐ : ปัญหาและข้อจำกัด

หมู่บ้านภูสวอยเกี่ยวเนื่องและอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การประพุดติปฏิบัติของสมาชิกหมู่บ้านภูสวอยขึ้นอยู่กับ การดูแลของ อุทยานแห่งชาติ เนื่องจากหมู่บ้านภูสวอยเป็นหนึ่งใน 12 หมู่บ้านที่ถูกประกาศรวมเข้าเป็นพื้นที่ในอุทยานแห่งชาติ อีกทั้งบริเวณพื้นที่หมู่บ้านภูสวอยยังถูกจัดให้เป็นเขตป่าอนุรักษ์ต้นน้ำชั้น 2 ดังนั้นกฎระเบียบเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติที่บังคับใช้กับหมู่บ้านภูสวอย จึงเป็นไปเพื่อการอนุรักษ์ความคุ้มครองรักษาสภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งที่อยู่ภายในและพื้นที่ข้างเคียงอุทยานแห่งชาติเอาไว้ให้มากที่สุด จุดประสงค์เช่นนี้ เมื่อหมู่บ้านภูสวอยเข้าไปเกี่ยวข้องในฐานะอยู่ในพื้นที่เป้าหมายด้วยเช่นกัน เราจะสามารถมองเห็นปัญหาในการจัดการของอุทยาน และปัญหาความต้องการของสมาชิกบ้านภูสวอยที่ขัดแย้งกันอยู่ในที่ได้ในหลายส่วนด้วยกัน

ในปี พ.ศ. 2492 กรมป่าไม้ได้ประกาศให้ป่าที่หมู่บ้านตั้งอยู่ เป็นป่าหวงห้ามตามประกาศพระราชกฤษฎีกาป่าหวงห้ามในพระราชกิจจานุเบกษา ต่อมาในปี พ.ศ. 2524 ได้ประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติตามพระราชกิจจานุเบกษา โดยมีพื้นที่ประมาณ 162.5 ตร.กม. ปัจจุบันเป็นหน่วยงานในสังกัดสวนอุทยานแห่งชาติ สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรมป่าไม้ อุทยานแห่งชาติ มีกฎหมายที่รองรับและเกี่ยวข้องในการจัดการอุทยานแห่งชาติ ประกอบไปด้วยพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2989 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 และมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 28 พฤษภาคม 2528 เรื่องการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำและหลักเกณฑ์การใช้พื้นที่ที่ดินในเขตลุ่มน้ำปิง-วัง (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย 2540 : 2-3)

วัตถุประสงค์ในการจัดการอุทยานแห่งชาติ ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อที่จะคุ้มครองป้องกันในด้านต่าง ๆ มีดังนี้

1. การบุกรุกและทำลายหรือทำให้เสื่อมสภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งที่อยู่ภายในและพื้นที่ข้างเคียงอุทยานแห่งชาติ
2. การบุกรุกทำลายพื้นที่ต้นน้ำลำธารและแหล่งน้ำต่าง ๆ
3. การกระทำต่าง ๆ ที่ทำให้คุณภาพของน้ำลดลง
4. การนำสารพิษต่าง ๆ เข้าไปใช้ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ
5. การนำพืชและสัตว์ต่างถิ่น (exotic species) เข้าไปเพาะเลี้ยงและกระจายพันธุ์ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ
6. การระบาดของโรคและแมลงชนิดต่าง ๆ ที่เป็นอันตรายต่อป่าไม้และสัตว์ป่า

7. การเกิดไฟฟ้าหรือความรุนแรงของไฟฟ้า (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย 2540 : 5)

อุทยานแห่งชาติเป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมประมาณ 2.6 ล้านคนในปี พ.ศ. 2539 และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 5.49 ล้านคนในปี พ.ศ. 2546 ทำให้การท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติกลายเป็นการท่องเที่ยวแบบมวลชน (mass tourism) และมีกิจกรรมทางพาณิชย์สูงมาก จึงเกิดมีการใช้ที่ดินและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่สอดคล้องกับการอนุรักษ์พื้นที่อุทยานแห่งชาติ เช่น การจัดการจราจร การจัดการ และจัดระเบียบร้านค้า การจัดเก็บและการทำลายขยะ ฯลฯ ในขณะเดียวกัน ยังมีปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่ที่ซ้อนทับที่ทำกิน ที่อยู่อาศัย และป่าชุมชนของราษฎรในหมู่บ้านต่าง ๆ 7 หมู่บ้าน แต่ไม่มีหมู่บ้านภูสอยอยู่ในหมู่บ้านทั้งเจ็ด (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย 2540 : 7-11)

ในด้านการจัดการชุมชนได้ขอความร่วมมือจากหน่วยงานราชการและองค์กรที่ใช้พื้นที่ในอุทยานฯ ให้มีมาตรการบรรเทาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้จำกัดการขยายสิ่งปลูกสร้างและจำกัดจำนวนประชากร โดยการลดอัตราการเพิ่มประชากรในเขตอุทยานฯ และป้องกันการอพยพเข้ามาอยู่ใหม่ ทั้งชาวไทยพื้นราบและชาวไทยภูเขา (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย 2540 : 14-15)

4.1 นโยบายควบคุมสิ่งปลูกสร้างและประชากร

กลยุทธ์ในการจัดการอุทยานแห่งชาติ ด้านการจัดการชุมชนและหน่วยราชการ มีหัวข้อหนึ่งที่กล่าวถึงการลดอัตราการเพิ่มประชากรในเขตอุทยานฯ และป้องกันการอพยพเข้ามาอยู่ใหม่ ทั้งชาวไทยพื้นราบและชาวไทยภูเขา (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย 2540 : 15) ส่งผลให้ชาวม้งที่เข้ามาอยู่ก่อนหน้าการประกาศอุทยานแห่งชาติมีสิทธิในที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน แต่ห้ามมิให้มีประชากรทั้งชาวไทยพื้นราบและชาวไทยภูเขาอพยพเข้ามาอีก ในทางนิตินัย จึงเป็นกฎบัญญัติที่มาจากหน่วยงานราชการเพื่อบังคับใช้และควบคุมพื้นที่อุทยานฯ ที่รับผิดชอบอยู่ แต่ในทางพฤตินัยแล้ว หน่วยงานราชการยังไม่มีมาตรการควบคุมอัตราการเพิ่มประชากรในส่วนนี้ได้มากนัก ดังปรากฏว่ามีบุคคลต่างด้าวบางคนอพยพหลบหนีเข้ามาเป็นลูกจ้างในไร่ตามคำชักชวน แนะนำของชาวม้งภูสอย การแต่งงานของชาวม้งด้วยกันเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่เพิ่มจำนวนประชากรในภูสอย จากการที่ฝ่ายหญิงในหมู่บ้านม้งอื่นต้องย้ายเข้ามาอยู่บ้านของสามีที่ภูสอย

นโยบายการควบคุมประชากรของอุทยานต่อหมู่บ้านในพื้นที่เช่นนี้ ส่งผลถึงการห้ามปลูกสร้างปรับปรุงอาคารสถานที่ในเขตอุทยานด้วย ในปัจจุบัน จำนวนครัวเรือนของบ้านภูสอยมีทั้งหมด 130 หลังคาเรือน และกลุ่มชาติพันธุ์ม้งยังถือระบบครอบครัวขยายอยู่ ตามธรรมเนียมม้งเมื่อบุตรชายแต่งงาน นำภรรยาเข้ามาอยู่ร่วมบ้านกับบิดา มารดาและพี่น้อง เมื่อคลอดบุตรและสามารถตั้งตัวได้ บุตรชายจะพาครอบครัวไปสร้างบ้านใหม่อยู่ใกล้ ๆ กับบ้านบิดา เพื่อเปิดโอกาสให้บุตรชายคนถัดไป แต่งงานนำ

ภรรยาเข้ามาอยู่ในบ้านบิตามารดา และเพื่อเป็นการลดความแออัดของสมาชิกในครัวเรือนของบิตามารดาลงไปด้วย การห้ามปลูกสร้างอาคารใหม่ของอุทยานจึงเป็นการกีดกัน ห้ามมิให้ชาวม้งที่ต้องการแยกครัวไปสร้างบ้านได้โดยสะดวก ผลที่เกิดขึ้นในปัจจุบันจะเห็นได้ว่า ในบ้านของชาวม้งหลังหนึ่งจะมีประชากรเฉลี่ยประมาณ 11.8 คน ต่อหลังคาเรือน

นโยบายและการดำเนินการของอุทยานแห่งชาติในเรื่องนี้ จึงเท่ากับว่า เป็นการคุมกำเนิดประชากรในพื้นที่อุทยานแห่งชาติด้วยวิธีการต่าง ๆ อาทิ ห้ามการสร้าง ปรับปรุงอาคารสถานที่ ซึ่งการห้ามเช่นนี้ เป็นการควบคุมเพียงเปลือกนอกทางวัตถุ แต่อุทยานแห่งชาติมิสามารถห้ามการกำเนิดบุตร การแต่งงาน อันเป็นการเพิ่มจำนวนประชากรตามธรรมชาติของสังคมมนุษย์ โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ม้งภูสวอย ผลที่ตามมา เราจึงได้ภาพความแออัดของจำนวนประชากรที่อยู่ในหลังคาเรือนเดียวกัน

ในขณะเดียวกัน การห้ามให้มีการก่อสร้างหรือปรับปรุงสาธารณูปโภคภายในหมู่บ้าน เช่นการปรับปรุงอาคารเรียน การสร้างอาคารเรียนอย่างถาวร ทำให้ชาวม้งไม่พอใจในการบริการของรัฐที่มีข้อจำกัดทางด้านการศึกษาอันเป็นผลมาจากนโยบายของอุทยานแห่งชาติซึ่งจากการสำรวจราษฎรที่อาศัยอยู่ในอุทยานฯ ร้อยละ 17 เป็นความไม่พอใจเกี่ยวกับการห้ามมิให้มีการก่อสร้างหรือปรับปรุงสาธารณูปโภคภายในหมู่บ้านโดยเป็นทัศนคติของชาวไทยภูเขาที่อยู่ในเขตอุทยานฯ ที่สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยได้สำรวจมา (2540:49) ทำให้โรงเรียนในหมู่บ้านภูสวอย ต้องสร้างแบบชั่วคราว ซึ่งเป็นทางแก้ปัญหาของชาวบ้าน คณะครูร่วมกัน

ปัญหาที่เกิดขึ้น ยังคงได้รับความสนใจ ถูกเถียง วิพากษ์วิจารณ์นโยบาย และการดำเนินงานของอุทยานแห่งชาติในกลุ่มชาวม้งภูสวอย ปัญหาความแออัดทางประชากรในหมู่บ้านและในแต่ละหลังคาเรือน รวมทั้งภาวะกดดันที่มีสามารถสร้างที่พักอาศัยได้ใหม่ของผู้ชายที่ต้องการแยกครัวออกจากบ้านบิตา เป็นการแสดงออกถึงความขัดแย้งระหว่างนโยบายของอุทยานแห่งชาติกับความต้องการปลูกบ้านใหม่เมื่อถึงภาวะที่ต้องกระทำของชาวม้งภูสวอย

ถึงอย่างไรก็ตาม ทางออกของชาวม้งกับปัญหาดังกล่าว ถูกแก้ไขให้เรียบร้อย โดยการติดต่อสัมพันธ์เป็นการส่วนตัวของชาวม้งภูสวอย กับเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติบางคนทีใกล้ชิดกัน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ละเลยในการจับกุม หรือทำ "เอาหูไปนา เอาตาไปไร่" จากการที่ชาวม้งภูสวอยบางคน ทำการสร้างบ้านใหม่ ในช่วงกลางคืน ในขณะที่ผู้เขียนได้ทำการสำรวจจำนวนหลังคาเรือนในหมู่บ้าน ปรากฏว่า หลังจากรสำรวจเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2541 มีจำนวนหลังคาเรือนของชาวม้งที่แยกครัวจากบิตามารดาสร้างบ้านใหม่ของตนเองอยู่จำนวนทั้งสิ้น 4 หลังคาเรือน

การสร้างที่พักในสวนลื่นจี๊ของชาวม้งภูสวอย ถูกเฟ่งเล็งจากอุทยานแห่งชาติว่า เป็นการบุกรุกทำลายสภาพป่า และสร้างที่พักอาศัยในป่าอันผิดต่อกฎหมายของอุทยานแห่งชาติ การสร้างที่พักอาศัยโดยใช้วัสดุถาวร เช่น สังกะสี ไม้จริง ในสายตาของอุทยานแห่งชาติหมายถึงการตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรในพื้นที่ป่าอุทยาน และทำลายทัศนียภาพทางสายตาเมื่อมองลงมาจากเฮลิคอปเตอร์ตรวจการณ์ การ

กระทำเช่นนี้ของเกษตรกรมั่งกุสวย จึงไม่ได้รับความไว้วางใจจากอุทยานแห่งชาติซึ่งถือว่าเป็นการบุกรุก และตั้งถิ่นฐานใหม่ของชาวมั่งกุสวย นอกจากการมีบ้านเรือนในเขตหมู่บ้านกุสวยเท่านั้น

ธรรมเนียมการสร้างที่พักอาศัยในสวนลื่นจีของชาวมั่งกุสวย มิได้เป็นปัญหาของการทำลาย ทรัพยากรธรรมชาติและการบุกเบิกที่อยู่อาศัยใหม่ ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ แต่วิธีการสร้างและวัสดุที่ ชาวมั่งใช้สร้างที่พักอาศัยเช่น ไม้จริง สังกะสี เป็นสิ่งที่ขัดต่อกฎหมายของอุทยานแห่งชาติ ที่แสดงถึง การพยายามขยายถิ่นฐานในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

ชาวมั่งกุสวยทราบข้อกล่าวหาเช่นนี้ดี และพยายามหลบเลี่ยงและปกปิดมิให้อุทยานแห่งชาติตรวจ พบเจอที่พักอาศัย ชาวมั่งกุสวยบางคนพยายามนำหลังคาจากมาคลุมทับหลังคาสังกะสี เพื่อให้หลุดพ้น จากการตรวจตราของเฮลิคอปเตอร์ของอุทยานแห่งชาติ เมื่อทำการบินสำรวจผ่านพื้นที่สวนลื่นจีของมั่ง กุสวย เพื่อลดความไม่พอใจของอุทยานแห่งชาติ ถึงแม้ว่าความไม่ไว้วางใจของอุทยานแห่งชาติต่อชาว มั่งกุสวยในกรณีดังกล่าว จะคงมีอยู่ แต่การสร้างที่พักอาศัยของชาวมั่งกุสวยในพื้นที่สวนลื่นจี ยังคง เป็นเพียงแคที่พักอาศัยเมื่อถึงฤดูกาลที่ต้องดูแลรักษาและกำจัดศัตรูพืชเพื่อให้ดอกติด รวมทั้งเป็นที่พัก อาศัย ทำหน้าที่ดูแลสวนลื่นจีของลูกจ้างในสวนลื่นจีของชาวมั่งกุสวยเท่านั้น

ปรากฏการณ์ดังกล่าว เกิดขึ้นกับเกษตรกรชาวมั่งที่ทำสวนลื่นจีบางรายที่มีฐานะดีเท่านั้นที่สร้างที่ พักอาศัยโดยใช้วัสดุถาวรในสวนลื่นจี นอกเหนือจากกลุ่มชาวมั่งที่มีฐานะดีนั้นใช้การสร้างที่พักอาศัย ด้วยวัสดุชั่วคราวจำพวกไม้ไผ่ หลังจากจาก ซึ่งมีได้ผิดต่อกฎหมายอุทยานฯ ดังนั้นจึงมีชาวมั่งที่สร้างที่ พักอาศัยในพื้นที่สวนลื่นจีบางรายเท่านั้นที่ถูกเพ่งเล็งจากอุทยานแห่งชาติ แต่ในปัจจุบันปัญหาเช่นนี้ ยัง คงมิได้ถูกดำเนินการแก้ไข หรือวางมาตรการจากอุทยานแห่งชาติ ยังคงเป็นเพียงข้อกล่าวหาของอุทยาน แห่งชาติที่มีกับชาวมั่งกุสวย

ธุรกิจการเช่าและสร้างร้านค้าใหม่ในหมู่บ้านกุสวย เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่มีผลกระทบต่อกฎหมาย ของอุทยานแห่งชาติที่กำลังได้รับการพิจารณาและพยายามแก้ไขปัญหาลู่ การให้ผู้เช่ารายใหม่ซึ่งเป็น บุคคลภายนอกเข้ามาทำการค้าขายอยู่ในกุสวยเป็นปัญหาการเพิ่มจำนวนประชากรในหมู่บ้านที่ขัดกับ กฎหมายอุทยานฯ ในขณะที่การสร้างร้านค้าใหม่ก็เป็นปัญหาการสร้างที่พักและอาคาร ที่ขัดกับกฎหมาย อุทยานแห่งชาติอีกทางหนึ่ง แต่ในข้อเท็จจริงทางสังคม หมู่บ้านมั่งกุสวยยังคงมีผู้เช่ารายใหม่จำนวน 3 รายเข้ามาค้าขายในหมู่บ้านกุสวยโดยผ่านการแนะนำของญาติพี่น้องที่อยู่บนกุสวยมาก่อน หรือการเช่า เชาแทนญาติพี่น้องที่เคยเช่าร้านอยู่ในกุสวย ในขณะที่การปลูกสร้างร้านค้าใหม่ในหมู่บ้านเป็นปัญหาที่ ใหญ่กว่า ในช่วงที่ผู้เขียนทำการวิจัยอยู่ในหมู่บ้าน ปรากฏว่ามีผู้สร้างร้านค้าใหม่ในหมู่บ้าน 1 ราย ซึ่ง เป็นเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติ ที่แต่งงานกับชาวจีนฮ่อ และมีร้านที่เช่าจากมั่งเพื่อขายของชำอยู่ภายใน หมู่บ้านอยู่แล้ว ร้านค้าใหม่ของบุคคลดังกล่าวเกิดจากชาวมั่งเช่าทางครอบครัวหนึ่งบริเวณลานจอดรถ ได้กู้ยืมเงินจากเจ้าหน้าที่ของอุทยานคนนั้น แต่ขาดการส่งดอกเบี้ยมาเป็นเวลานาน เจ้าหน้าที่ของอุทยาน

แห่งชาติและภรรยาชาวจีนฮ่อ จึงยึดบ้านของชาวม้งบ้านนั้น และสร้างเป็นร้านค้าให้กับบุคคลอื่นเช่าค้าขายต่อไป ในบริเวณที่เคยเป็นบ้านของม้งแซ่ทางครอบครัวนั้น

เห็นได้ว่า การห้ามมิให้บุคคลภายนอกเข้ามาเช่าร้านค้าในหมู่บ้าน และการสร้างร้านค้าใหม่ยังคงมิได้มีมาตรการในการควบคุมและแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรมจากหน่วยงานของราชการ ถึงแม้ว่าในกรณีของการปลูกสร้างร้านค้าใหม่โดยเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ จะเป็นการกระทำที่ขัดกับกฎหมายของอุทยานแห่งชาติเสียเอง แต่เชื่อได้แน่ๆ ถ้าเป็นชาวม้ง จีนฮ่อ หรือคนไทย/คนเมือง ก็สามารถสร้างได้เช่นกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากการอะลุ่มอล่วยซึ่งกันและกัน เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติที่อยู่ในหมู่บ้าน แม้จะสวมบทบาทเป็นกลไกของรัฐอยู่ในหมู่บ้าน แต่ให้ชาวม้งสร้างบ้านใหม่ในหมู่บ้านได้ และเมื่อเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติปลูกสร้างร้านค้าใหม่ในหมู่บ้านบ้าง จึงไม่มีบุคคลใดในหมู่บ้านคัดค้านต่อต้าน ในการกระทำของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ผลประโยชน์ที่มีอยู่ทั้งสองฝ่ายในหมู่บ้านภูสว่ย จึงเป็นหลักการพึงพิงและผ่อนปรนซึ่งกันและกัน

4.2 นโยบายการควบคุม ป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 ที่มีการประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ ซึ่งห้ามมิให้มีการขยายพื้นที่ทำกินของราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติ พื้นที่ทำกินปลูกสวนลื่นจี๋ของชาวม้งภูสว่ย ยังคงได้รับการรับรองสิทธิในการทำกิน ปลูกลื่นจี๋ได้ เนื่องจากชาวม้งได้บุกเบิกพื้นที่ปลูกลื่นจี๋ก่อนการประกาศใช้กฎหมายอุทยานแห่งชาติ แต่ความคลุมเครือในขนาดของพื้นที่ทำกินของชาวม้งภูสว่ยยังคงมีอยู่ ด้วยยังไม่มีการจัดทำแผนที่แสดงพื้นที่ครอบครองที่ทำกินของชาวม้งภูสว่ยในแต่ละรายอย่างแน่ชัด ทั้งจากฝ่ายอุทยานแห่งชาติ และชาวม้งภูสว่ยเอง ปัญหาการไม่เคยมีการรังวัดและชี้แนวเขตร่วมกันให้ชัดเจนระหว่างพื้นที่ของชาวบ้านกับพื้นที่อุทยาน ส่งผลให้เกิดกรณีพิพาทเกี่ยวกับการบุกรุกและขยายพื้นที่ทำกินของชาวบ้านในอดีต เช่นกระทรวงมหาดไทยได้มีโครงการเร่งรัดจัดที่ทำกินให้แก่ราษฎรที่ไม่มีที่ทำกิน และที่บุกรุกเข้าไปทำกินในที่สงวนหวงห้าม ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2512 จึงได้ประกาศให้ราษฎรในท้องที่ผู้ทำประโยชน์อยู่ในเขตป่าทราบและยื่นคำร้องอ้างประโยชน์ต่อทางราชการ ปรากฏว่ามีราษฎรยื่นคำร้องอ้างประโยชน์จำนวน 417 ราย เป็นราษฎรที่เข้าไปบุกรุกภายหลังประกาศเป็นป่าสงวนแห่งชาติแล้วจำนวน 277 ราย และเป็นราษฎรที่เข้าไปทำกินอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติก่อนวันที่กฎกระทรวงประกาศกำหนดให้เป็นป่าสงวนแห่งชาติจำนวน 140 ราย ซึ่งผลการสำรวจพิสูจน์ได้มีมติเมื่อวันที่ 9 มกราคม 2516 ให้ผู้บุกรุกทั้งสองประเภทออกจากป่าสงวนแห่งชาติ แต่ในช่วงปี 2518 ได้มีคำสั่งให้ผู้บุกรุกอาศัยทำกินต่อไปในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติได้โดยมิให้ขยายพื้นที่และให้เจ้าหน้าที่ปล่อยราษฎรที่บุกรุกและถูกจับขณะนั้น (รุ่งอรุณ ปานมงคล 2540:33-34) ในปี พ.ศ. 2536 หมู่บ้านภูสว่ยถูกกล่าวหาว่าทำการบุกรุกป่าสงวน แต่ชาวม้งภูสว่ยได้ยืนยันว่าไม่ได้บุกรุกป่าสงวนหรือขยายพื้นที่ทำกินโดยใช้การมาสำรวจที่ทำกินของราษฎรในเขตอุทยานฯ ของกองทัพภาคที่ 3 ในปี พ.ศ. 2534 ที่

ยอมรับว่าไม่มีการบุกรุกพื้นที่ของอุทยานฯ แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีชาวมังฆุสวายถูกจับกุมดำเนินคดีบุกรุกพื้นที่ของอุทยานฯ อยู่เป็นระยะ ๆ จนในวันที่ 30 พฤษภาคม 2539 ได้มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการตรวจสอบและแก้ไขปัญหาคความเดือนร้อนในพื้นที่ป่าไม้ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งอยู่ในชั้นดำเนินการตรวจสอบและหาข้อยุติเกี่ยวกับแนวเขตอุทยานแห่งชาติ (คำสั่งอำเภอเมือง เชียงใหม่ ที่ 395/2534)

ปลายปี 2540 เกิดข้อพิพาทระหว่างกำนันตำบลข้างเคียง กับชาวมังฆุสวายซึ่งเป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเกิดมาจากน้ำในห้วยน้ำแม่ปานที่มีต้นน้ำอยู่บริเวณหมู่บ้านฆุสวายและมีชาวมังฆุสวายทำสวนลื่นจื่ออยู่ริมเหือดแห่งลง เมื่อไหลลงมาถึงเขตตำบล รวมทั้งกำนันกล่าวหาว่าในน้ำห้วยมีสารพิษตกค้าง อันมีสาเหตุมาจากชาวมังฆุสวายใช้ยาฆ่าศัตรูพืชใกล้แหล่งน้ำมากเกินไป ทำให้ชาวบ้านอาจได้รับอันตราย ถ้าน้ำจากห้วยมาใช้ในการอุปโภคบริโภค นอกจากนี้ น้ำจากห้วยยังลดน้อยลงไม่พอใช้ในทางเกษตรกรรมในไร่นาของชาวบ้าน กำนันจึงเดินทางเข้ามาตรวจสอบสวนลื่นจื่อของชาวมังฆุสวายในบริเวณดังกล่าว และพบต้นลื่นจื่อของชาวมังฆุสวายที่ปลูกในพื้นที่ใหม่ ซึ่งมีอายุไม่เกิน 5 ปี และมีขนาดเล็กกว่าต้นลื่นจื่อที่ชาวมังฆุสวายได้ปลูกไว้ดั้งเดิม ซึ่งกำนันตีความว่าเป็นพื้นที่เพาะปลูกที่ทำการขยายออกไปหลังปี พ.ศ.2524 จึงทำการตัดต้นลื่นจื่อที่มีอายุไม่เกิน 5 ปี ทิ้งไป (ชาวมังฆุสวายกล่าวหาว่าต้นลื่นจื่อของตนเองถูกกำนันตัด แต่ข้อเท็จจริงยังไม่มีใครทราบว่าคุณคือใครเป็นคนตัด) ชาวมังฆุสวายมาพบต้นลื่นจื่อของตนเองที่โดนตัดทิ้งไป จึงเข้าร้องเรียนและเกิดเป็นกรณีพิพาทกับกำนันตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา จนลุกลามเป็นข้อพิพาทที่ใหญ่โตเมื่อกำนันออกจดหมายร้องเรียนถึงอุทยานแห่งชาติฯ ว่าชาวมังฆุสวายบุกรุกป่าสงวนโดยการปลูกต้นลื่นจื่อในพื้นที่ใหม่ ทำลายคุณภาพน้ำโดยปล่อยสารเคมีที่ใช้ในการเกษตรลงสู่ห้วยน้ำ ปลูกสร้างบ้านพักในพื้นที่อุทยานแห่งชาติโดยใช้วัสดุถาวร เช่น ไม้จริงและสังกะสี และสร้างเส้นทางรถเข้าสู่สวนหลังประกาศอุทยานแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2524 ซึ่งผิดกฎหมาย ถือเป็นการบุกรุกที่อุทยานฯ และทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงทำให้อุทยานแห่งชาติฯ ต้องเข้ามาดำเนินการพิจารณาปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับการบุกรุกอุทยานของชาวมังฆุสวายอีกครั้งหนึ่ง

ข้อเรียกร้องที่กำนันมีต่อชาวมังฆุสวาย ได้ถูกเขียนเป็นบันทึกข้อเสนอให้ชาวมังฆุสวายปฏิบัติตามข้อเรียกร้อง 8 ประการดังนี้

1. ห้ามขยายพื้นที่ทำกิน
2. การพ่นสารเคมีที่ใช้ในการเกษตร ให้พ่นห่างจากลำห้วย 20 เมตร
3. พื้นที่ที่เป็นคดีให้ติดป้ายประกาศไว้ และพื้นที่ที่ไม่เป็นคดีให้ติดป้ายชื่อเจ้าของสวน เพื่อแสดงความเป็นเจ้าของ
4. ห้ามมีการปลูกสร้างบ้านพักถาวรและมุงสังกะสีในสวน
5. ห้ามมีการปรับปรุงถนน หรือสร้างทางใหม่โดยเด็ดขาด
6. ห้ามเปลี่ยนแปลง เก็บกักน้ำเกินความจำเป็น
7. ต้นลื่นจื่อที่อยู่ติดลำห้วยในรัศมี 15 เมตร ห้ามแผ้วถางหรือพ่นสารเคมี

8. ห้ามใช้สารพิษทุกชนิดโดยเฉพาะยาฆ่าหญ้า ส่วนการพ่นดอกผลให้ใช้วัสดุธรรมชาติ หรือใช้สารเคมีให้น้อยที่สุด (หนังสือบันทึกข้อเสนอของผู้แทนราษฎร

การแก้ไขข้อกล่าวหาชาวม้งกุสวายได้ยืนยันว่า มิได้เป็นผู้ทำลายต้นน้ำลำธารและปล่อยสารเคมีสู่ ห้วยน้ำ พร้อมทั้งเสนอว่ากรณีที่เกิดการพิพาทเช่นนี้ ควรจัดผู้เชี่ยวชาญในการควบคุมสารเคมี ทำการ ตรวจสอบสภาพน้ำในห้วยเพื่อพิสูจน์ความจริง และให้เจ้าหน้าที่อุทยานฯ เข้ามาเป็นตัวกลางในการประสาน งานกับทุก ๆ ฝ่าย พร้อมกันนี้ได้พุดใจเมตตาหันกลับไปว่า สาเหตุที่น้ำเหือดแห้งมีสาเหตุมาจากชาวม้ง กุสวาย แต่มีนายทุนร่วมมือกับชาวบ้านที่มีตำแหน่งในตำบลบางคน ทำการทอดน้ำจากห้วยส่งเข้าไปใช้ใน กิจกรรมต่าง ๆ ในบ้านจัดสรรกฤษดาตอย ซึ่งเป็นรีสอร์ทบริเวณใกล้เคียง รวมทั้งกล่าวว่า กำนันอิจฉา ชาวม้งกุสวายที่มีสวนลื่นจี่มากมายอยู่ในอุทยานและมีที่ดินทำกินดีกว่า

แต่ปัญหาการสร้างถนนเข้าสวนในช่วงที่มีโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติฯ ในปีพ.ศ. 2536 นั้นกลับนำปัญหามาให้ชาวกุสวายอย่างมาก เมื่ออุทยานแห่งชาติพิจารณาว่ามีความผิดตาม กฎหมายของอุทยานแห่งชาติ และจะให้สร้างเหล็กกันปิดปากทางถนนเข้าสู่สวนลื่นจี บริเวณท้ายหมู่บ้านตรงสวนน้ำตอกกุสวาย แต่สามารถเปิด-ปิดได้เป็นเวลา การทำเช่นนี้ของอุทยานฯ เพื่อให้รถสี่ล้อไม่ สามารถผ่านเข้าไปสวนได้ แต่ชาวม้งกุสวายมิยินยอม เพราะเป็นถนนที่เป็นผลพลอยได้มาจากโครงการ ปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติฯ และเป็นถนนสายหลักในการพาชาวม้งเข้าสวนได้สะดวกและใกล้ที่สุดใน ขณะที่อุทยานแห่งชาติได้ตั้งคำถามให้กับหมู่บ้านว่าในอดีตชาวม้งกุสวายสามารถเข้าสวนตรงถนน หลวง โดยเข้าทางตำบลข้างเคียงไปสู่สวนได้ แต่ปัจจุบันทำไมไม่ใช้เส้นทางเดิม และสวนของชาวม้ง กุสวายไม่มีการเสียภาษี และคำถามสุดท้ายที่กระเทือนต่อข้อเรียกร้องของชาวม้งคืออุทยานกล่าวว่า ชาวม้งกุสวายโดยเฉพาะคณะกรรมการหมู่บ้านจะมีมาตรการในการแก้ไข จัดระเบียบของหมู่บ้านอย่างไร เพื่อที่จะเป็นประกันได้ว่าจะไม่มีชาวม้งกุสวายบุกรุกป่าด้วยวิธีการต่าง ๆ อีกต่อไป ในขณะที่ชาวม้ง กุสวายเสนอให้ออก นส. 3 ก. แก่พื้นที่สวนลื่นจี จะได้มีการเสียภาษีที่ดินได้* และสาเหตุที่ไม่ใช้เส้นทาง เข้าสวนที่ตำบลข้างเคียง เพราะถูกเรียกเก็บเงินจากเจ้าหน้าที่อุทยานฯ ตรงด่านตรวจ ในส่วนของการจัด มาตรการจัดระเบียบหมู่บ้านในด้าน ต่าง ๆ คณะกรรมการหมู่บ้านจะรับไปดำเนินการเพื่อสร้างความมั่นใจในความสามารถที่จะควบคุมการปฏิบัติตัวของชาวบ้านกุสวายได้ว่า จะไม่ทำให้เกิดการทำลาย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติ แต่อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการหมู่บ้านกล่าวว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชาวม้งกุสวายมีอยู่แต่ดั้งเดิมแล้ว โดยได้จัดตั้ง

* เรื่องการเสียภาษีที่ดิน การที่อุทยานฯ ตั้งคำถามว่าชาวม้งมิได้เสียภาษี ดูเหมือนจะเป็นการข่มขู่ให้ชาวม้งยอมปฏิบัติตามอุทยานฯ เรื่องการยอม ให้นำเหล็กมาปิดถนนแต่โดยดี แต่ชาวม้งทราบข้อจำกัดของอุทยานฯ ดีว่า พื้นที่ทำกินของตนเองที่อยู่ในพื้นที่ของอุทยานฯ ที่ไม่สามารถมี เอกสารสิทธิ์แสดงพื้นที่ทำกินและไม่สามารถทำการเก็บภาษีได้ จึงตอบกลับไปในทำนองดังกล่าว ทั้ง ๆ ที่ทราบดีว่า อุทยานฯ ไม่สามารถทำให้ได้ เพราะยังไม่มียกกฎหมายบังคับให้แจก นส. 3 ก. ให้แก่ชาวบ้านที่มีที่ทำกินอยู่ในอุทยานแห่งชาติ

ชมรมเกษตรสวนลื่นจีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 คณะกรรมการหมู่บ้านจึงเห็นว่า ความไม่ไว้ใจและกล่าว
ว่าชาวบ้านภูสอยเป็นสาเหตุในการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยใช้ถนนเข้าสู่สวนใน
การหาผลประโยชน์ไป เพราะผู้บริหารหมู่บ้านไม่สามารถควบคุมการปฏิบัติตัวของชาวบ้านให้อยู่ใน
ระเบียบได้ เป็นสาเหตุสำคัญที่อุทยานแห่งชาติจำกัดการพัฒนาหมู่บ้านภูสอยทางด้านต่าง ๆ เช่น ไม่ติด
ตั้งไฟฟ้าให้ ไม่ผ่อนปรนในการจัดตั้งเหล็กกันถนนไปสู่สวน ไม่ปรับปรุงถนนให้มีสภาพที่ใช้การได้ดี
การรับปากของผู้บริหารหมู่บ้านว่าจะจัดมาตรการควบคุมหมู่บ้านทางด้านต่าง ๆ แก่ทางอุทยานฯ จึง
หมายถึงการสร้างเชื่อมั่นให้แก่อุทยานฯ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชาว
บ้าน และหวังว่าอุทยานฯ และหน่วยงานต่าง ๆ จะนำการพัฒนาเข้ามาในหมู่บ้านได้มากยิ่งขึ้น โดย
เฉพาะไฟฟ้า

ในอีกกรณีหนึ่งชาวมังภูสอยอ้างว่า การปิดถนนเข้าสู่สวนจะทำให้เกิดความลำบากในการเข้าไปดับ
ไฟป่าของชาวบ้านเวลาหน้าแล้ง ดังนั้นการมีถนนเข้าสู่สวนมิใช่เป็นผลประโยชน์กับสวนลื่นจีของชาวมัง
ภูสอยอย่างเดียว แต่จะมีประโยชน์ในการดับไฟป่าได้อย่างทันท่วงที ซึ่งในอดีตชาวมังได้ใช้ถนนเส้นนี้
เป็นเส้นทางไปดับไฟป่ามาหลายครั้งแล้ว แต่สุดท้ายอุทยานฯ ได้ทำการปิดถนนเข้าสู่สวน โดยใช้เหล็กมา
ขวางกันเอาไว้ แต่สามารถเปิด-ปิดได้ ซึ่งไม่มีเจ้าหน้าที่คนไหนเข้าไปประจำอยู่ที่จุดปิดถนนสายนี้ ทำให้
ในปัจจุบันชาวบ้านก็ยังใช้ถนนเส้นนี้ได้อย่างปกติ

ในขณะที่ปัญหาการปลูกต้นลื่นจีบุกรุกเข้าไปในเขตอุทยานฯ และการสร้างบ้านด้วยวัสดุถาวร
ประเภทไม้จริง หลังคาสังกะสี ได้รับการประสานงานจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น เจ้าหน้าที่อุทยานแห่ง
ชาติ คณะผู้แทนตำบล คณะผู้แทนบ้านภูสอย กำนันตำบล และสมาชิก อบต. โดยเข้าไปตรวจพื้นที่และ
ตกลงกันตัดต้นลื่นจีที่มีอายุไม่ถึง 5-10 ปี และต้นที่ยังเล็กอยู่ทิ้งและถือว่าการปลูกต้นลื่นจีเป็นการบุกรุก
และขยายพื้นที่เพาะปลูกในบริเวณอุทยานแห่งชาติฯ หลังปี พ.ศ.2524 รวมทั้งให้ชาวมังที่สร้างบ้านใน
สวนลื่นจีด้วยไม้จริงและหลังคาสังกะสี ทำการปรับปรุงใช้วัสดุจากธรรมชาติแทน และสัญญาว่าคณะ
กรรมการหมู่บ้านภูสอยจะเป็นผู้ควบคุมไม่ให้สมาชิกกระทำผิดกฎหมายของอุทยานฯ และจัดวางมาตร
การต่าง ๆ ในการควบคุมดูแลไฟป่าเสนอให้กับอุทยานฯ ในขณะเดียวกับที่ชาวมัง ภูสอยได้เสนอให้
มีการจัดชุดเจ้าหน้าที่อุทยานฯ มาร่วมในการดูแลป้องกันไฟป่าที่จะมาถึงในช่วงหน้าแล้งเดือนเมษายนถึง
เดือนมิถุนายน ปี พ.ศ. 2541 นี้ด้วย

การเกิดข้อพิพาทต่าง ๆ ระหว่างชาวมังภูสอย กำนันตำบลข้างเคียงและอุทยานแห่งชาติ ถูก
ดำเนินการแก้ไขปัญหาและแก้ข้อกล่าวหาทั้งในการประชุมหมู่บ้าน และการจัดการประชุมร่วมกันทั้ง 3
ฝ่าย ในขณะที่ชาวมังภูสอยโดยคณะกรรมการได้ทำเรื่องร้องเรียนไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด และที่ว่าการ
อำเภออีกทางหนึ่งให้เข้ามารับรู้ปัญหาและช่วยเหลือชาวมังภูสอย

โดยสรุปแล้ว อุทยานแห่งชาติ มีแผนงานและนโยบายในการควบคุมดูแล ป้องกันการทำลาย
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่ขาดการปฏิบัติงานที่ได้ผลและมีประสิทธิภาพ ไม่มีการสำรวจ

พื้นที่ทำกินในอุทยานแห่งชาติของราษฎร ไม่มีข้อห้ามมูลประชากร และรายละเอียดทางสถิติที่สำคัญ จึงทำให้เกิดความลักลั่น และขาดความรัดกุมในการปฏิบัติงาน กรณีปัญหาที่เกิดขึ้น เกิดจากการที่มีเหตุการณ์พิพาทระหว่างชาวบ้านสองหมู่บ้านขึ้นก่อน จึงได้รับการพิจารณาและหาทางแก้ไขจากอุทยานแห่งชาติ โดยที่อุทยานแห่งชาติมิได้มีมาตรการป้องกันการปฏิบัติของราษฎรที่กระทำผิดพระราชบัญญัติป่าไม้ก่อน ความกว้างขวางของพื้นที่ป่า ที่อุทยานแห่งชาติ รับผิดชอบซึ่งมีขนาด 103,162.5 ไร่ หรือประมาณ 261 ตร.กม. เป็นผลให้ไม่สามารถดูแลพื้นที่อุทยานได้อย่างทั่วถึง การกระทำบางอย่างของชาวม้งกุสว่ย จึงเข้าข่ายการกระทำผิดพระราชบัญญัติป่าไม้ โดยมีได้ถูกตรวจสอบหรือพบเห็น และแก้ไขก่อนเหตุการณ์จะเกิดขึ้นและบานปลายออกไป การแก้ไขปัญหาเท่าที่ทำได้คือ การประนีประนอมและให้ชาวบ้านจัดมาตรการในการดูแลและรักษาป่าเพื่อช่วยเหลือเจ้าหน้าที่อุทยานฯ

ซึ่งเป็นการพิจารณาทบทวนมติ ครม. วน้ำเขียว ในปี พ.ศ.2540 มีมติให้ยกเลิกมติ ครม. วน้ำเขียว ที่ให้สิทธิ นส. 3 ก. แก่บุคคลที่มีที่ทำกินอยู่ในอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ และให้ย้ายราษฎรที่เข้ามาอาศัยและมีที่ทำกินหรือขยายที่ทำกินหลังการประกาศพื้นที่บริเวณนั้นเป็นอุทยานแห่งชาติทั่วประเทศ ผลกระทบที่หมู่บ้านกุสว่ยได้รับจากการยกเลิกมติ ครม. วน้ำเขียวของคณะรัฐมนตรีในรัฐบาลของนายชวน หลีกภัย ในพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติ นั้นมีหลักเกณฑ์ที่มาใช้พิจารณาว่าหมู่บ้านใดอยู่ในข่ายที่ต้องอพยพออกจากพื้นที่ตามมติดังกล่าวคือ

- 1) หมู่บ้านที่อยู่ในเขตป่าอนุรักษ์ต้นน้ำชั้นหนึ่งและสอง
- 2) ใช้หลักเกณฑ์ของภาพถ่ายทางอากาศปี พ.ศ. 2495 หลังการประกาศให้พื้นที่ของอุทยานแห่งชาติ เป็นป่าสงวนแห่งชาติครั้งแรกในปี 2492 เป็นหลักฐานในการพิจารณาว่าราษฎรหมู่บ้านใดในอุทยานแห่งชาติ มีการขยายพื้นที่ทำกิน ตั้งบ้านเรือนและบุกรุกพื้นที่ป่าหลังปี พ.ศ. 2495 โดยใช้ภาพถ่ายทางอากาศยืนยัน

หมู่บ้านกุสว่ยได้รับผลกระทบจากนโยบายดังกล่าวใน 2 ลักษณะคือ ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการที่หมู่บ้านกุสว่ยอยู่ในเขตป่าอนุรักษ์ต้นน้ำชั้นสองของอุทยานแห่งชาติ ซึ่งตรงตามหลักเกณฑ์การให้ราษฎรย้ายออกจากพื้นที่ตามการยกเลิกมติ ครม. วน้ำเขียว ในอีกลักษณะหนึ่งการใช้ภาพถ่ายทางอากาศปี พ.ศ. 2495 เป็นการใช้อยู่หลักฐานที่ค่อนข้างเก่าเกินไป การขยายพื้นที่ทำกินของชาวม้งในพื้นที่เดิม ได้มีอยู่หลังปี พ.ศ. 2495 รวมทั้งจำนวนประชากรและจำนวนหลังคาเรือนในหมู่บ้านกุสว่ยก็ได้เพิ่มขึ้น หลังปี พ.ศ.2495 ชาวม้งกุสว่ยจึงเห็นว่า การใช้ภาพถ่ายทางอากาศในปี พ.ศ. 2495 เก่าเกินไป

ผลจากการยกเลิกมติ ครม. วน้ำเขียว ทำให้ราษฎรที่อาศัยอยู่ในอุทยานแห่งชาติและอุทยานฯ ต่าง ๆ ในภาคเหนือของประเทศไทยได้รับผลกระทบ มติดังกล่าวส่งผลให้ในวันที่ 15 มิถุนายน 2541 ชาวม้งกุสว่ยและกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ อาทิ ชาวปะหล่อง ชาวเย้า ชาวลีซอ ชาวกะเหรี่ยง ชาวม้ง ที่อาศัยอยู่ในอุทยานแห่งชาติฯ ต่าง ๆ ในภาคเหนือของประเทศไทยได้รวมตัวกันคัดค้านและให้รัฐบาลทบทวนการยกเลิกมติ ครม. วน้ำเขียวที่หน้าศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ โดยการประสานงานและดำเนินการ

รวมตัวคัดค้านของเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรรมภาคเหนือ ในหมู่บ้านภูสวอย ผู้ที่เข้าร่วมการคัดค้านได้แก่ กลุ่มชาวม้ง คนไทย/คนเมือง จีนฮ่อ และกะเหรี่ยง ที่เดินทางมาร่วมการคัดค้านกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในหมู่บ้านอื่นที่ศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่เช่นกัน เพราะกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในหมู่บ้านภูสวอยต่างได้รับผลกระทบจากการยกเลิกมติ ครม. วน้ำเขียวที่ให้อพยพออกจากพื้นที่ ซึ่งหมายความว่า ผลประโยชน์ต่าง ๆ ในภูสวอยทั้งทางด้านธุรกิจร้านค้า และสวนลื่นจีที่กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในภูสวอยมีอยู่ต้องหมดไป ชาวม้งภูสวอยต่างกล่าวกันว่า ถ้ามีการอพยพหมู่บ้านไปก็ให้พื้นที่ใหม่ที่เหมาะสม และอาชีพต่าง ๆ แก่พวกเขาด้วย ซึ่งรัฐบาลยังไม่สามารถหาพื้นที่ให้ชาวบ้านอยู่หลังการอพยพได้ แต่ผลจากการทบทวนมติการยกเลิกมติ ครม. วน้ำเขียวของรัฐบาลชุดปัจจุบันในวันที่ 20 มิถุนายน 2541 คณะรัฐมนตรีได้ยืนยันมติเดิมและไม่เปลี่ยนแปลง ถึงแม้จะมีการรวมตัวและยื่นหนังสือคัดค้านของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในอุทยานฯ ในภาคเหนือที่หน้าศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ ในวันที่ 15 มิถุนายน 2541 และได้รวมตัวกันอีกครั้งกับราษฎรที่อาศัยอยู่ในอุทยานฯ ทั่วประเทศเพื่อยื่นหนังสือถึงนายกรัฐมนตรี ในนามของสมัชชาคนจนที่ทำเนียบรัฐบาลในวันที่ 21 - 24 มิถุนายน 2541 แล้วก็ตาม เป็นผลให้หมู่บ้านภูสวอยอยู่ในช่วงการรอการพิจารณาและดำเนินการศึกษาอพยพเคลื่อนย้ายออกจากพื้นที่ตามแผนการระยะต่าง ๆ ของรัฐบาลต่อไป

ประเภทของผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ได้แยกกลุ่มที่มีผลประโยชน์ร่วมกันเป็น 2 ลักษณะ โดยได้รับผลจากนโยบายและการดำเนินงานของอุทยานแห่งชาติ ให้มีการเรียกร้องผลประโยชน์และการรวมกันดังนี้

1. กลุ่มที่มีผลประโยชน์ในด้านการเกษตรพืชพาณิชย์ในกลุ่มนี้มีเพียงกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในหมู่บ้านเท่านั้น ที่ได้รับผลกระทบและความเดือดร้อนจากนโยบายและการดำเนินงาน ของอุทยานแห่งชาติ เนื่องด้วยพื้นที่ทำกินของสมาชิกในหมู่บ้านมีเพียงชาวม้งภูสวอยเท่านั้นที่เข้าจับจอง และประกอบกิจการเกษตรสวนลื่นจีแต่กลุ่มเดียว ดังนั้นนโยบายและการดำเนินการของอุทยานแห่งชาติซึ่งทำให้เกิดปัญหาขัดแย้งและพิพาทขึ้นในหมู่บ้าน จึงมีแค่เพียงชาวม้งภูสวอย ที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อปรึกษาหารือและหาแนวทางในการต่อรองแก้ไขปัญหานี้ กับอุทยานแห่งชาติเท่านั้น
2. กลุ่มที่มีผลประโยชน์ในด้านธุรกิจร้านค้าในหมู่บ้าน เป็นกลุ่มที่รวมความหลากหลายทางชาติพันธุ์ไว้มาก กล่าวได้ว่า สมาชิกทุกกลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านภูสวอย ได้รวมเข้าอยู่ในกลุ่มนี้ทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง, จีนฮ่อ, คนไทย/คนเมือง และชาวต่างประเทศคือ ชาวเนปาล และญี่ปุ่น ซึ่งในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีผลประโยชน์ในธุรกิจร้านค้า มีลักษณะการดำเนินงานและเข้าร่วมที่แตกต่างกันออกไป ทั้งเป็นผู้ค้า ผู้ให้เช่า ผู้เช่าและผู้รับจ้างรับจ้างขับรถโดยสารส่งนักท่องเที่ยว ความเดือดร้อนและการปฏิบัติภายในกลุ่มนี้ ที่เป็นผลมาจากการดำเนินงานของอุทยานแห่งชาติ เช่น ปัญหาการกำจัดขยะ การปรับปรุงความเป็น

ระเบียบของร้านค้า จึงต้องตระหนักและรับทราบข้อปฏิบัติโดยทั่วกัน จะเห็นได้ว่า เศรษฐกิจด้านธุรกิจร้านค้าในหมู่บ้านได้รวมกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกัน ถ้าเกิดผลกระทบและความเดือดร้อนที่เป็นผลจากการกระทำของอุทยานแห่งชาติต่อธุรกิจร้านค้าในหมู่บ้าน กลุ่มชาติพันธุ์ทุกกลุ่มในหมู่บ้านจักต้องได้รับผลกระทบด้วยกันทั้งหมด

นโยบายของกรมป่าไม้ ในการยกเลิกมติกรม. วน้ำเขียว ส่งผลสะท้อนต่อความตื่นตระหนกกับกลุ่มชาติพันธุ์ทุกกลุ่มในหมู่บ้าน เนื่องด้วยวัตถุประสงค์ของนโยบายกรมป่าไม้ดังกล่าว มุ่งในการให้ทุกกลุ่มอพยพออกจากพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ดังนั้น มีว่าชาติพันธุ์ใด ๆ ก็ตาม ที่มีผลประโยชน์ทั้งในเชิงพืชพาณิชย์ และธุรกิจร้านค้าภายในหมู่บ้าน จึงได้รับผลกระทบจากนโยบายนี้ทั้งหมดด้วยเช่นกัน เพราะหมายความว่า การอพยพออกจากหมู่บ้านทั้งหมด ก็คือ การสูญเสียผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้านภูสวอย จะเห็นได้ว่า ในการชุมนุมคัดค้าน การยกเลิกมติกรม. วน้ำเขียว ที่ศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่จึงมีชาวบ้านจากหมู่บ้านภูสวอยเข้าร่วมด้วยทุกกลุ่มชาติพันธุ์

เมื่อพิจารณาแผนการเคลื่อนย้ายราษฎรบ้านภูสวอยออกจากพื้นที่ รัฐบาลยังไม่สามารถอพยพชาวบ้านได้ทันที เพราะขาดพื้นที่ใหม่รองรับการอยู่อาศัยของราษฎรบ้านภูสวอย อีกทั้งยังมีปัญหาทางด้านการใช้ภาพถ่ายทางอากาศ ปี พ.ศ. 2495 จึงทำให้การอพยพราษฎรบ้านภูสวอยต้องใช้แผนการจัดการในระยะยาวคือ ให้ราษฎรบ้านภูสวอยอาศัยอยู่ในพื้นที่เดิมไปก่อน แต่จำกัดการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ และให้มีการพัฒนาเพื่อสนองตอบความต้องการพื้นฐานเท่าที่จำเป็นแก่ราษฎรเท่านั้น เช่น การสาธารณสุขโรคที่ไม่เป็นผลกระทบต่อการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ป่าอุทยานฯ บริเวณรอบ ๆ หมู่บ้านเอาไว้ให้มากที่สุด ยังผลให้การดำเนินการย้ายราษฎรบ้านภูสวอยยังคงอยู่ในแผนการที่ใช้เวลานาน ก่อนที่จะกระทำการอพยพได้สำเร็จ

จากแผนการจัดการอพยพระยะยาวในหมู่บ้านภูสวอย ส่งผลให้ราษฎรบ้านภูสวอยถูกจำกัดการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ เพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ได้รับผลกระทบน้อยที่สุด เช่น การไม่อนุญาตให้มีการติดตั้งไฟฟ้า การมิให้มีการสร้างสิ่งสาธารณูปโภคที่มีขนาดใหญ่ในหมู่บ้านหรือบริเวณใกล้เคียง ยิ่งทำให้ความหวังในการไฟฟ้าของชาวบ้านภูสวอยลดน้อยลงไปกว่าเดิม ถึงแม้คณะกรรมการหมู่บ้านจะพยายามจัดวางมาตรการเพื่อจัดระเบียบและการประพฤติปฏิบัติของชาวบ้านในหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่อุทยานแห่งชาติฯ ว่าชาวบ้านจะไม่ทำการบุกรุกพื้นที่ป่าของอุทยานฯ ทั้งด้านการขยายพื้นที่ทำกิน การสร้างร้านค้า และการลักลอบนำบุคคลภายนอกเข้ามาอาศัยอยู่ใหม่ในหมู่บ้าน แต่แท้ที่จริงแล้วมาตรการต่าง ๆ ของคณะกรรมการหมู่บ้านมิได้มีผลอันจะนำมาให้ได้รับการติดตั้งไฟฟ้าแต่ประการใด เมื่อติดกับนโยบายการจำกัดการพัฒนาในแผนการจัดการอพยพระยะยาวตามมติการยกเลิกมติ กรม. วน้ำเขียวของรัฐบาลชุดปัจจุบัน และการมิให้มีการติดตั้งไฟฟ้าในเขตอุทยานแห่งชาติฯ ในพื้นที่หมู่บ้านที่ต้องใช้มาตรการระยะยาวในการอพยพ

4.3 ไฟฟ้ากับความขัดแย้งในเชิงนโยบายของอุทยานแห่งชาติ

ในปัจจุบัน หมู่บ้านภูสอย ยังไม่มีการติดตั้งไฟฟ้าเข้าไปในหมู่บ้าน เพื่ออำนวยความสะดวกในบ้านและชีวิตประจำวันแต่อย่างใด เหตุด้วยอุทยานแห่งชาติไม่มีนโยบายให้นำไฟฟ้าเข้าไปติดตั้งภายในหมู่บ้านที่อยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เพราะเป็นการรบกวนและทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เรื่องนี้เป็นสิ่งที่สร้างความคับข้องใจให้แก่สมาชิกบ้านม้งภูสอยเป็นอย่างมาก ความต้องการไฟฟ้าของสมาชิกหมู่บ้านภูสอย เป็นสิ่งที่ถูกนำมาปรึกษาหารือ หาแนวทางแก้ไขในระดับตั้งแต่กลุ่มเพื่อน กลุ่มผู้อาวุโสจนถึงกลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้าน สมาชิกบ้านภูสอย โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง มักจะนำความเดือดร้อนจากการที่ตนเองไม่ได้รับไฟฟ้า ไปเปรียบเทียบกับหมู่บ้านม้งในบริเวณใกล้เคียงและอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเดียวกันที่มีไฟฟ้าว่า เหตุอันใด หมู่บ้านม้งหมู่บ้านอื่น จึงมีไฟฟ้ากันเกือบทั่วทุกหมู่บ้าน ปัญหาเช่นนี้ เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงและสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จะเห็นได้ว่า หมู่บ้านม้งอื่น ๆ อาทิ บ้านหนองหอย บ้านแม่สา บ้านบวกเตย ล้วนอยู่ในบริเวณพื้นที่ของโครงการหลวงหรืออยู่ใกล้เคียงกับพื้นที่โครงการ ไฟฟ้าจึงเข้าไปติดตั้งในหมู่บ้านม้งดังกล่าวได้ แต่หมู่บ้านม้งภูสอย มิได้มีโครงการหลวงเข้าไปดำเนินโครงการอยู่ใกล้หรือในหมู่บ้าน จึงเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่หมู่บ้านภูสอยมิได้รับการติดตั้งไฟฟ้าภายในหมู่บ้าน

ความคับข้องใจของสมาชิกบ้านม้งภูสอย มิได้หยุดอยู่เพียงเท่านั้น เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับหมู่บ้านคนเมืองที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณใกล้ ๆ ซึ่งอยู่ใกล้สถานที่สำคัญของทางราชการ จึงทำให้มีไฟฟ้าใช้ภายในหมู่บ้านโดยไม่ยากเย็นนัก ถึงแม้ว่าจะมีพื้นที่อยู่ภายในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ร่วมกันกับหมู่บ้านภูสอย

สาเหตุจากการที่หมู่บ้านม้งภูสอยมิได้ตั้งอยู่ในสถานที่สำคัญของทางราชการหรือพื้นที่ดำเนินงานของโครงการหลวง เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่หมู่บ้านภูสอยมิได้มีกระแสไฟฟ้าใช้ในหมู่บ้าน นอกจากนี้ภาวะการขยายตัวของประชากรภายในหมู่บ้าน โดยยังไม่มีมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการควบคุมและจำกัดจำนวนประชากรมิให้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในหมู่บ้านภูสอยเพิ่มขึ้น ทำให้ไม่สามารถควบคุมและจัดการความเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของอุทยานแห่งชาติ กำลังถูกเพ่งเล็งและไม่ได้รับความไว้วางใจจากอุทยานแห่งชาติ และยังผลให้มิได้รับอนุญาตจากอุทยานแห่งชาติให้มีการติดตั้งไฟฟ้าภายในหมู่บ้านม้งภูสอยอีกด้านหนึ่ง

สมาชิกหมู่บ้านม้งภูสอยตระหนักถึงความรู้สึกของอุทยานแห่งชาติดี กลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้าน จึงพยายามที่จะจัดหามาตรการและจัดระเบียบสร้างกฎเกณฑ์ บรรทัดฐาน ในการปฏิบัติตัวเพื่อให้ภายในความเรียบร้อยในหมู่บ้านสมาชิกในหมู่บ้าน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับอุทยานแห่งชาติ อันอาจจะเป็นผลให้ได้รับอนุญาตติดตั้งไฟฟ้าเข้าหมู่บ้านได้ในอนาคต (การจัดวางมาตรการ ระเบียบปฏิบัติร่วมกันของสมาชิกในหมู่บ้านภูสอยเพื่อแก้ปัญหา นี้ จะกล่าวในรายละเอียดต่อไปข้างหน้า)

ภาวะการขาดไฟฟ้าในหมู่บ้านม้งภูสอย ส่งผลในวิถีชีวิตประจำวันของชาวบ้านภูสอยเป็นอย่างมาก ในการประกอบอาหาร ซึ่งจำต้องใช้ไฟ แต่ไม่มีไฟฟ้าหรือเตาแก๊สใช้ โดยเฉพาะในพิธีงานศพของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ที่จะต้องมีการทำอาหารเลี้ยงดูแขกหรือที่มาในงานเป็นจำนวนมาก ชาวม้งจึงต้องตัดไม้หาฟืนจากในป่าใกล้เคียงกับหมู่บ้าน เพื่อนำมาใช้เป็นเชื้อเพลิงในการประกอบอาหาร พฤติกรรมของชาวม้งเช่นนี้ จึงถูกกล่าวหาและเพ่งเล็งจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ของอุทยานแห่งชาติว่า เป็นการตัดไม้ทำลายป่าในพื้นที่อุทยานแห่งชาติซ้ำซ้อนเข้าไปอีก

ปัญหาที่เกิดขึ้นเช่นนี้ จึงเป็นปัญหาขัดแย้งในเชิงนโยบายของอุทยานแห่งชาติ ที่ไม่อนุญาตให้มีการติดตั้งไฟฟ้าภายในหมู่บ้านภูสอย แต่ก็ได้พิจารณาถึงความจำเป็นที่ต้องใช้เชื้อเพลิงของชาวบ้านภูสอยจากไม้ฟืนในป่า เมื่อไม่มีไฟฟ้าใช้ การปรับตัวและวิธีแก้ไขปัญหาในชาวบ้านภูสอย จึงขัดแย้งกับนโยบายที่มีความขัดแย้งในตัวเองอยู่ 2 ด้านคือ แรงกดดันและห้ามมิให้มีไฟฟ้าของอุทยานต่อหมู่บ้านภูสอย ทำให้ชาวบ้านหันเข้าสู่การใช้ไม้ในป่าอุทยานฯ เป็นเชื้อเพลิงในการหุงต้มในชีวิตประจำวัน และงานพิธี แต่การกระทำดังกล่าวถูกกล่าวหาจากอุทยานแห่งชาติว่าเป็นการตัดไม้ทำลายป่าในอุทยาน ซึ่งผิดนโยบายของอุทยานแห่งชาติอีกประการหนึ่ง

จะเห็นได้ว่า การมิได้รับการติดตั้งไฟฟ้าภายในหมู่บ้านภูสอย เกิดจากสาเหตุหลายประการที่เป็นความไม่ไว้วางใจของอุทยานแห่งชาติและลักษณะความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น ๆ ของหมู่บ้านม้งภูสอย ไม่ว่าจะเป็น ไม่มีหน่วยงานราชการ สถานที่สำคัญหรือโครงการพัฒนาต่าง ๆ อยู่ในหมู่บ้าน การมีจำนวนประชากรมาก และหลายกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งยากแก่การควบคุมดูแลและจัดการให้เกิดความเป็นระเบียบในการใช้ รวมทั้งในกรณีสำคัญคือ พื้นที่หมู่บ้านอยู่ในอุทยานแห่งชาติ ความกดดันตึงเครียดของชาวบ้านเช่นนี้ แสดงออกเป็นความน้อยเนื้อต่ำใจ เมื่อเอาไปเปรียบกับหมู่บ้านม้งและคนเมืองบริเวณใกล้เคียงที่อยู่ในอุทยานแห่งชาติเช่นเดียวกันแต่มีไฟฟ้าใช้ และเกิดการพยายามจัดวางมาตรการสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน ในกลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้านอยู่ในปัจจุบัน เพื่อหวังให้อุทยานแห่งชาติเห็นและไว้วางใจในความสามารถ ควบคุมให้ประชากรในหมู่บ้านที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์อาศัยอยู่อย่างเป็นระเบียบและไม่คิดบุกรุกที่ป่าอุทยานออกไปอีก อันจะเป็นผลให้ได้รับการพิจารณาติดตั้งไฟฟ้าภายในหมู่บ้านมากยิ่งขึ้น

ถึงแม้ว่าในปัจจุบันหมู่บ้านภูสอยยังคงไม่มีไฟฟ้าใช้ แต่มีบางครัวเรือนที่แก้ปัญหานี้ ด้วยการใช้เครื่องปั่นไฟ ผลิตไฟฟ้าใช้ในเวลากลางคืนเพื่อให้แสงสว่าง การประกอบอาหาร และการนันทนาการ แต่มีเฉพาะในครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีเท่านั้น ครัวเรือนที่ใช้เครื่องปั่นไฟเป็นประจำมีอยู่ทั้งสิ้น 23 ครัวเรือน นอกจากนั้น ยังคงใช้ตะเกียงน้ำมันอยู่ หรือมีเฉพาะสายไฟฟ้าและหลอดไฟภายในบ้าน และจะยืมเครื่องปั่นไฟเปิดใช้เฉพาะเมื่อมีงานพิธีหรือกิจกรรมที่สำคัญในครัวเรือนเท่านั้น

4.4 แผนการจัดการการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติ กับผลกระทบในธุรกิจการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน

จากมติของกรมป่าไม้เกี่ยวกับแผนการจัดการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ ส่งผลให้อุทยานแห่งชาติดำเนินการสร้างด่านเก็บค่าธรรมเนียมในสถานที่ท่องเที่ยวของอุทยานฯ จำนวน 6 ด่านและมีด่านบ้านแม่ภูสอยด้วย (ดูแผนภาพที่ 8 แสดงแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ) เพื่อนำรายได้จากการเก็บค่าธรรมเนียมเข้าชมสถานที่สำคัญของอุทยานฯ จากนักท่องเที่ยว มาใช้ในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ของอุทยานแห่งชาติต่อไป

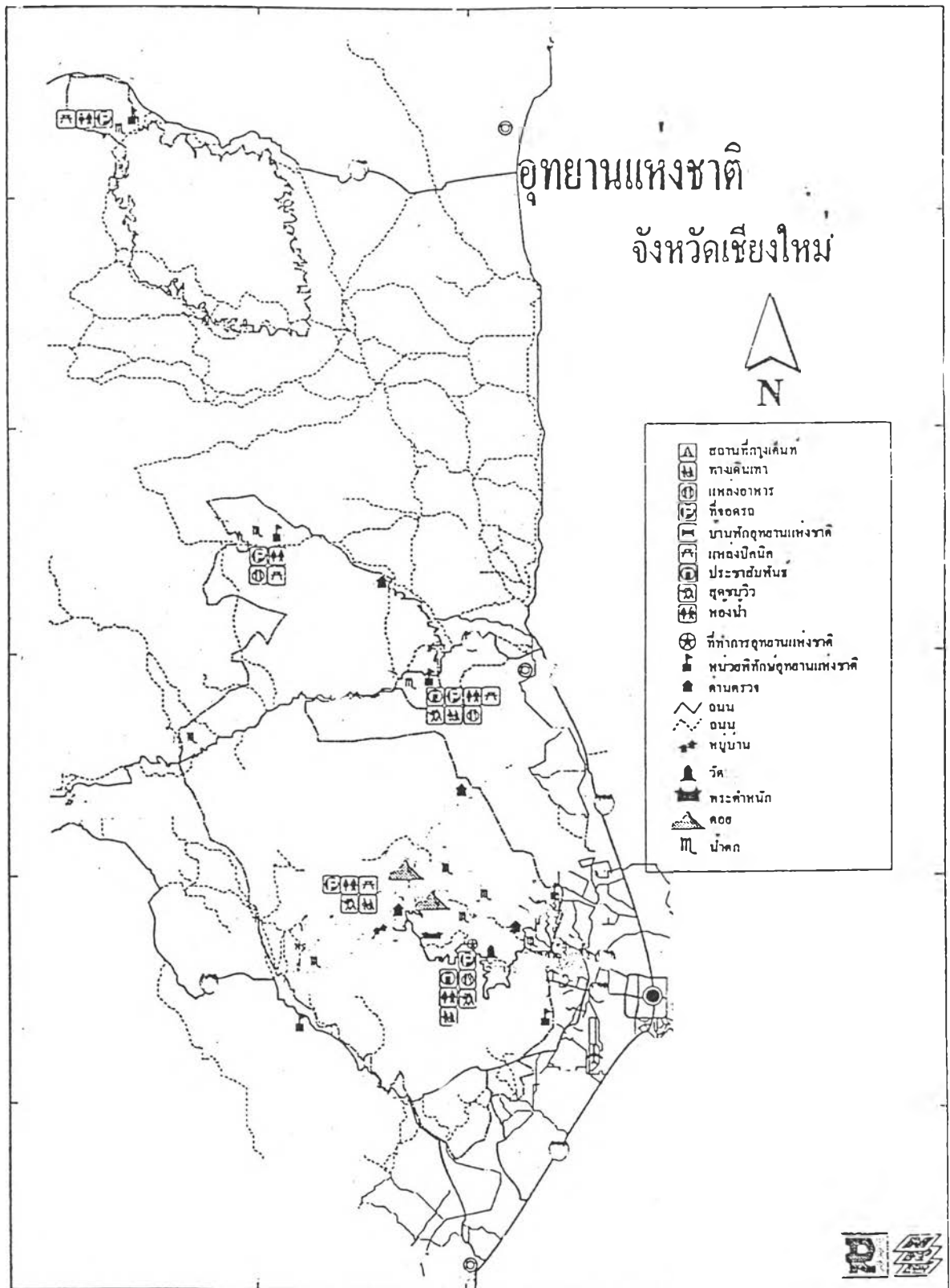
วัตถุประสงค์เกี่ยวกับการตั้งด่านเก็บค่าธรรมเนียมเข้าชมในพื้นที่ต่าง ๆ ที่ตั้งไว้ของอุทยานแห่งชาติ เป็นการเรียกเก็บเงินค่าธรรมเนียมเข้าชมสถานที่ท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ โดยจะเริ่มทำการเก็บค่าธรรมเนียมจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาชมตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน ถึง 31 สิงหาคม 2542 ในราคาคนละ 5 บาท และจะเพิ่มค่าธรรมเนียมเป็นคนละ 10 บาท ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2542 เป็นต้นไป การเก็บค่าธรรมเนียมในหกด่านครอบคลุมสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญหกแห่งด้วยกัน ซึ่งอุทยานมีสิทธิและอำนาจเรียกเก็บค่าธรรมเนียมจากนักท่องเที่ยวได้ เพื่อใช้ในการพัฒนาพื้นที่อุทยานฯ เช่น การรักษาความสะอาด การปรับปรุงภูมิทัศน์ของอุทยานฯ และรายได้ส่วนหนึ่งแบ่งให้แก่ อบต. เพื่อใช้ในโครงการพัฒนาหมู่บ้านต่าง ๆ

ในส่วนของกลุ่มด่านเก็บค่าธรรมเนียมทางหลวงจังหวัดเส้นเดียวกันนั้น มีจุดตั้งด่านสามจุดด้วยกัน โดยผู้เข้ามาเที่ยวชมสามารถจ่ายค่าธรรมเนียมเพียงครั้งเดียวที่ด่านใดด่านหนึ่ง และสามารถเข้าชมสถานที่ท่องเที่ยวทั้งสามได้ ในขณะที่แหล่งท่องเที่ยวอื่น เช่น วัด และพระตำหนัก ซึ่งอยู่บนถนนทางหลวงเช่นเดียวกับจุดตั้งด่านทั้งสามนั้น สามารถเข้าชมโดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมเหมือนในสถานที่ท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติฯ ทั้งสามแห่ง เนื่องด้วยเป็นสถานที่ที่อยู่นอกเหนือความรับผิดชอบของอุทยานแห่งชาติฯ

การตั้งด่านเก็บค่าธรรมเนียมที่บ้านแม่ภูสอย ได้รับการคัดค้านจากชาวบ้านหมู่บ้านภูสอยทั้งหมด เนื่องจากชาวบ้านเห็นว่า บ้านภูสอยมิได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติเช่นเดียวกับสถานที่ท่องเที่ยวอีกห้าแห่งที่มีการตั้งด่านเก็บค่าธรรมเนียมเข้าชมเหมือนกับหมู่บ้านภูสอยและศักยภาพทางการท่องเที่ยวในหมู่บ้านภูสอยยังมิได้รับการพัฒนาให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เพียงพอ เช่น ถนนที่มีสภาพชำรุดทรุดโทรม ถนนภายในหมู่บ้านเป็นหลุมเป็นบ่อ โครงการพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวและอนุรักษ์

แผนที่ที่ 8

แผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ

ที่มา : ดัดแปลงจากสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย 2540

วัฒนธรรมชาวเขาในหมู่บ้านยังไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเท่าที่ควร ซึ่งตรงกับบทความในผู้จัดการรายสัปดาห์ (7-13 กรกฎาคม 2540:13) ที่ได้กล่าวว่าหมู่บ้านภูสอยเป็นแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมและมีปัญหาวิกฤติโดยมีกรมป่าไม้เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบอยู่ ในอีกด้านหนึ่งชาวภูสอยวิตกกังวลว่าการตั้งด่านเก็บค่าธรรมเนียมเข้าหมู่บ้านของอุทยานฯ จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในหมู่บ้านน้อยลง ทั้ง ๆ ที่ในปัจจุบัน (พ.ศ.2541) ก็มีย่านท่องเที่ยวขึ้นมาเที่ยวชมน้อยอยู่แล้ว เนื่องจากภาวะชบเซาทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ซึ่งติดกับในอดีตเมื่อพิจารณาความสนใจในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศในการขึ้นมาเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ ปรากฏว่านักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศให้ความสนใจกับการขึ้นมาเที่ยวชมที่หมู่บ้านภูสอยร้อยละ 47.74 และ 90.32 คิดเป็นอันดับความสนใจที่สี่และที่สองตามลำดับ แต่ในปี 2540 กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศทำหรือจะทำในอุทยานแห่งชาติ หมู่บ้านภูสอยได้รับความสนใจที่นักท่องเที่ยวจะเหลือเพียงร้อยละ 29.4 และ 83.6 ตามลำดับ คิดเป็นความสนใจในอันดับที่เจ็ดและสองตามลำดับที่นักท่องเที่ยวจะทำ แต่จะเห็นได้ว่าจำนวนร้อยละของนักท่องเที่ยวที่ให้ความสนใจต่อหมู่บ้านภูสอยลดน้อยลงจากอดีต (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย 2540:39-40) ซึ่งหมายถึงชาวบ้านภูสอยจะขาดรายได้จากการท่องเที่ยวในหมู่บ้านยิ่งขึ้น เนื่องจากนักท่องเที่ยวจะเลือกชมสถานที่ท่องเที่ยวที่ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมในพื้นที่บริเวณเดียวกันกับหมู่บ้านมากกว่า

การคัดค้านของชาวบ้านภูสอยถูกนำมาพูดคุยในวงสนทนาต่าง ๆ และได้รับการประสานงานเรียกร้องเป็นลายลักษณ์อักษรจากคณะกรรมการหมู่บ้านที่จัดประชุมหมู่บ้านเพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาการตั้งด่านเก็บค่าธรรมเนียมเข้าชมหมู่บ้านภูสอยของอุทยานฯ โดยส่งเรื่องร้องเรียนเป็นจดหมายของคณะกรรมการหมู่บ้าน ลงวันที่ 16 กรกฎาคม 2541 ไปถึงนายอำเภอ และผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่

หลังจากการส่งหนังสือร้องเรียนไปยังนายอำเภอและผู้ว่าฯ ได้มีการจัดการประชุมระหว่างนายอำเภอและตัวแทนจากศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งอุทยานแห่งชาติ ผลที่สุดการตั้งด่านเก็บค่าธรรมเนียมเข้าชมหมู่บ้านภูสอยถูกยับยั้งการก่อสร้างไว้ก่อน* ในขณะที่อีกห้าด่านที่เหลือได้ทำการก่อสร้างและเริ่มเก็บค่าธรรมเนียมเข้าชมตามแผนการของอุทยานแห่งชาติแล้ว

สรุป การตั้งถิ่นฐานและอาศัยอยู่ในอุทยานแห่งชาติ ทำให้หมู่บ้านภูสอยต้องอยู่ในการปกครองดูแลรับผิดชอบของอุทยานแห่งชาติ โดยเฉพาะกิจกรรมภายในหมู่บ้าน เช่น การทำการเกษตรของชาวม้ง การค้าขายเพื่อการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน การสร้างที่พักอาศัยและอาคารต่าง ๆ รวมทั้งความต้องการใช้ไฟฟ้าของชาวบ้านภูสอย กิจกรรมบางอย่างที่มีการกระทำอยู่ในหมู่บ้านถูกเพ่งเล็งด้วยสายตาที่ไม่ไว้ใจ

* ในปัจจุบัน (เมษายน พ.ศ. 2542) ก็ยังมีได้มีการสร้างค่ายฯ บ้านม้งภูสอย

จากอุทยานแห่งชาติฯ เนื่องจากมีลักษณะที่กระทำผิดกฎหมายของอุทยานฯ ซึ่งต้องการที่จะป้องกันการทำลายและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเอาไว้ แต่ถึงอย่างไรปัญหาการเพิ่มประชากรตามธรรมชาติเช่น การแต่งงาน และการกำเนิดบุตร ความแออัดของสมาชิกภายในครัวเรือน ยังมีความขัดแย้งและเป็นข้อจำกัดของอุทยานแห่งชาติฯ ที่ไม่สามารถแก้ไขได้ ในขณะที่ความต้องการให้มีการพัฒนาหมู่บ้านทางด้านต่าง ๆ ของชาวบ้าน เช่น ไฟฟ้า และการก่อสร้างสิ่งสาธารณูปโภคในลักษณะใช้อุปกรณ์ถาวร ก็ไม่ได้รับการตอบสนองจากอุทยานเช่นเดียวกัน เนื่องจากอุทยานฯ แห่งชาติเกรงปัญหาการเพิ่มจำนวนประชากรอีกทางหนึ่ง และการไม่สามารถที่จะคงไว้ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ภายในอุทยานฯ ได้ อันอาจจะทำให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ป่าของอุทยานฯ เพิ่มมากขึ้น พร้อมกันนั้นการใช้นโยบายการสร้างและกำหนดเก็บค่าธรรมเนียมเข้าชมหมู่บ้านมั่งกุสวอย เช่นเดียวกับสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ ในอุทยานฯ ถูกคัดค้านจากชาวบ้านกุสวอย เนื่องจากเกรงว่าจะทำให้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวที่ชาวบ้านกุสวอยได้รับจะลดจำนวนลงจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำของประเทศอยู่แล้วจะยิ่งลดน้อยลงไปอีก การกระทำต่าง ๆ จากทั้งฝ่ายอุทยานฯ และฝ่ายชาวบ้านกุสวอยจึงส่งผลกระทบต่อให้แกกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นนโยบายของอุทยานฯ ที่ขัดแย้งกับการกระทำและผลประโยชน์ที่ชาวบ้านกุสวอยมีอยู่ หรือจะเป็นการกระทำบางอย่างของชาวบ้านที่ขัดแย้งกับนโยบายการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของอุทยานแห่งชาติฯ ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ส่วนใหญ่ยังคงไม่ได้รับการแก้ไขและประชุมปรึกษาหาทางออกร่วมกันในทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นทางการและจริงจัง